

Во издание на Општинското собрание на град Тетово во текот на 1973 година излезе од печат горе споменатата книга посветена на големиот македонски просветител и еден од најраните македонски писатели од крајот на XVIII и I половина на XIX век, егуменот на Лесновскиот манастир „Св. Атанасија“ — КИРИЛ ПЕЈЧИНОВИЌ (1771—1845). Книгата заправо претставува збир на трудови собрани од Симпозиумот: „Кирил Пејчиновиќ и неговото време“ кој беше одржан во Тетово на 24 и 25 ноември 1971 година по повод 200-годишнината од неговото раѓање. Зборникот содржи дваесет и шест реферати кои третираат најразлични аспекти од животот и активноста на Кирил Пејчиновиќ, во неговото време. Книгата е обогатена со многубројни факсимили од бројни документи на старословенски и арапски јазик, потоа со слики, скици, епитафи и друго.

Во Зборникот најпрво е поместена статијата на Русе Апостолски „Акцијата на Пејчиновиќ против суеверието“ (с. 6—11). Во неа авторот го претставува „лесновскиот егумен отец Пејчиновиќ“ како борец против назадните сфаќања, заблудата, неуката, простотијата и суеверието како празно и лажно верување на простите христијански маси во неговото време.

Во циклусот на овој Зборник е поместена статијата на Новица Велјановски „Економското зајакнување на манастирот Лешок во времето на Пејчиновиќ врз база на зачувани документи“ (с. 13—19) каде се осврнува на економско-

правната положба на манастирот Св. Атанасија во село Лешок, Тетовско и улогата на споменатиот Пејчиновиќ во истата активност.

Во статијата „Говорот на Полошките торбешки села Урвич и Јеловјане“ (с. 22—32) Божо Видоески се осврнува на најважните диалектички особености на денешниот говор на торбешките села Урвич и Јеловјани, истакнувајќи ги многубројните фонетски појави и карактеристики.

Љубомир Герасимов во статијата „Еден непознат современик на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 33—42) ни го претставува малку познатиот современик на Кирил Пејчиновиќ — Смиљко Митрев, ктигор во црквата Св. Никола, потоа неговото скромно творештво, засега уште не проучено, пишувано на тетовски говор, со многубројни употреби на турцизми и црковнословенски јазик при употребите на цитатите.

Прилогот на Тодор Димитровски „Еден наш епитаф од времето на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 43—45) е сторија на македонскиот епитаф од 22. XII 1834 година од Цариград, веројатно спрема авторот, напишана од рацете на Македонец од скопскиот или велешкиот крај. Потоа е поместен прилогот „Психолошките и етичките концепции на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 47—53) каде Ристо Горѓевски се задржува врз концепциската и лингвистичката страна во делата на Пејчиновиќ од психолошки и етички аспект.

Следи прилогот на Петар Хр. Илиевски „Предходниците на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 55—61) каде

авторот опширно се задржува врз ликот и активноста на еден од најраните претходници на Кирил Пејчиновиќ — пелагонискиот епископ Григорија.

Во прилогот „Прилог кон прочувањето на епитафот на К. Пејчиновиќ“ (с. 63—69) Петар Јанкуловски врши фонетска анализа на епитафот на Кирил Пејчиновиќ. Притоа, авторот истакнува дека епитафот на Кирил Пејчиновиќ „е прва успешна уметничка творба израсната на раскрсницата помеѓу усната народна традиција и почетокот на нашата индивидуална уметничка творба“ (с. 69).

Тешкиот живот и положбата на жената и женскиот свет во времето на кое живеел и работел македонскиот просветител Кирил Пејчиновиќ е предмет на третирање во прилогот на Петро Јанура „Продажба на жени поради лоши економски причини во албанската и македонската народна литература“ (с. 71—84).

Следи прилогот на Воислав Јакоски „Воспитните погледи на Пејчиновиќ во духот на христијанството“ (с. 85—91). Во него авторот се осврнува на религиозно-моралните, а особено на воспитно-педагошките страни на Пејчиновиќ, истакнувајќи дека „Пејчиновиќ бил пргав, смел, остер, прилично суров, но надпросечно издигнат за својата средина и време“ (с. 88).

Прашањето за преовладувањето на црковно-словенскиот и ориентирање спрема народниот говор во делата на Пејчиновиќ е предмет на излагање во прилогот на Оливера Јашар-Настева „Од лексиката на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 93—103).

Во прилогот — „Тута Јорѓушева у народној песми из Призрена и Тетова“ (с. 105—114) Константин Костиќ се осврнува врз народните песни од Призрен и Тетово посветени на Тута (Султана) Јорѓушева.

Потоа е поместен прилогот на Панче Кироски „Чифлигарството во Полог“ (с. 115—120) каде е третирано прашањето за суштината и карактерот на чифлигарските односи во Полог.

Александар Костовски во прилогот „Народното предание за Кирил Пејчиновиќ“ (с. 121—124) изнесува неколку аспекти од просветителската и духовната активност на Кирил Пејчиновиќ.

Летописни белешки од XVIII век, пронајдени во село Дебреше, Гостиварско во црквата Св. Ѓорѓија, се предмет на излагање во написот на Коце Коцевски „Летописните белешки на поп Сава Поп Алексиќ од село Зубовце, современик на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 125—131).

Пејчиновиќ дека бил начитан човек, со многу широк интерес спрема книгата, од онаа што една црковна личност можела да поседува во негово време, дека бил голем собирач и чувар на ракописни драгоцености од Македонија се зборува во написот на Милева Милев „Прилог кон реконструкцијата на лектиратата и библиотеката на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 133—137).

Осврт за зачуваните македонски ракописни народни песни во Архивот на САНУ кои потекнуваат од Тетово и околицата, изнесува Илија Николиќ во написот „Македонске народне песни Тетова и околине у ракописним збиркама

Архива Српске Академије Наука и Уметности“ (с. 139—144), додека за квалитетот на личноста, хуманоста и добродушноста на Пејчиновиќ се зборува во написот на Миливоје Павловиќ „О лику Кирила Пејчиновиќа“ (с. 145—147).

Во написот на Бранислава Пауновска — Стевчевска „Етнолошки елементи и мотиви во делата на Кирил Пејчиновиќ — Тетоец“ (с. 149—152) се зборува дека делата на Пејчиновиќ „Огледало“ и „Утјешение грјешним“ претставуваат богат извор на етнолошки материјал и значајна ризница на етнолошки мотиви, полни со пагански обичаи и суеверија на македонскиот народ во I половина на XIX век.

За судбината и значењето на старите записи и натписи кои произлегле од рацете на Кирил Пејчиновиќ се зборува во статијата на Харалампие Поленаковиќ „За судбината на записите и натписите од Кирил Пејчиновиќ“ (с. 153—160).

Ристо Поплазаров во написот „За положбата во Тетовската област во првата половина на XIX век“ (с. 161—168) накратко се осврнува за политичките, економските, просветните и територијалните прилики во тетовскиот и гостиварскиот крај во XVIII и I половина на XIX век.

Од творештвото на Пејчиновиќ, е поместен трудот на Трајко Стаматовски под наслов „Кон графичкиот систем на Пејчиновиќ“ (с. 169—180), додека Драги Стефанија во написот „Некои лексички елементи во делата на Кирил Пејчиновиќ“ (с. 181—184) посветува внимание на не-

кои особености на јазикот со којшто се служел и Пејчиновиќ што претставува комбинација на црквенно-словенскиот и неговиот локален тетовски говор.

Следи написот на Загорка Тодоровска „Народни песни од Тетовско во заоставнината на Антон Панов“ (с. 185—190). Во него е третирано прашањето за влијанието на македонските народни песни од Тетовско на уметничкиот опус на познатиот македонски писател Антон Панов (1906—1967).

Од областа на уметноста, посебно на архитектурата во Тетовско во време на Пејчиновиќ, е прилогот на Крум Томовски „Народната архитектура во селото Лешок и Теарце“ (с. 191—202).

И на крајот е поместен написот на неодамна преминатиот професор Димитар Шопов „Псалмите во Поучение свакому Христијану од Кирил Пејчиновиќ“ (с. 203—211). Во него авторот се задржува врз многубројните цитати и изрази во делото на Пејчиновиќ „Поучение свакому христијану“.

Споменатите реферати во Зборникот го разгледуваат ликот на Кирил Пејчиновиќ од сите аспекти. Зборникот заправо претставува исцрпна студија за животот, работата и творештвото на еден од најпознатите и најраните македонски просветители — Кирил Пејчиновиќ. Секако, дека горе споменатите студии претставуваат нов и значаен прилог кон македонската историографија, историја на литературата и лингвистика од I-та половина на XIX век, од времето на просветителството.

А. Т.